

CHIỀU HƯỚNG CẠNH TRANH CHIẾN LƯỢC MỸ - TRUNG QUỐC TRONG NHIỆM KỲ THỨ HAI CỦA TỔNG THỐNG DONALD TRUMP VÀ TÁC ĐỘNG ĐỐI VỚI ASEAN*

*Lê Viết Duyên***

Tóm tắt

Nhiệm kỳ thứ hai của Tổng thống Donald Trump đang tạo ra nhiều biến động, đặc biệt là cuộc cạnh tranh chiến lược Mỹ - Trung Quốc với nhiều động thái khó lường như việc Mỹ đe dọa, đánh thuế kỷ lục 245% với hàng hóa Trung Quốc, áp thuế đối ứng cao với các nước ASEAN, rồi tạm hoãn để đàm phán nhằm đạt thỏa thuận..., tạo ra nhiều khó khăn và thách thức cho ASEAN. Trong bối cảnh đó, ASEAN cần phát huy lợi thế, tăng cường tự chủ chiến lược, đoàn kết nội khối, thực hiện chính sách cân bằng, mềm dẻo, nhạy bén để nắm bắt cơ hội và hóa giải thách thức nhằm duy trì sự ổn định và phát huy vai trò trung tâm trong trật tự khu vực, góp phần xây dựng khu vực Đông Nam Á vì hòa bình, ổn định, hợp tác, phát triển và thịnh vượng với tầm nhìn ASEAN 2045 trong môi trường địa chính trị đầy biến động và rủi ro hiện nay.

Từ khóa: ASEAN, Cạnh tranh chiến lược Mỹ - Trung, Trump 2.0.

Mở đầu

Ngay trong nhiệm kỳ đầu tiên của Tổng thống Donald Trump (2017-2021) (sau đây gọi tắt là Trump 1.0), ông Trump đã đề ra chiến

lược cạnh tranh với Trung Quốc, tập trung vào việc đối đầu trực diện và tái định hình quan hệ song phương, dựa trên quan điểm rằng Trung Quốc là một đối thủ chiến lược.¹ Chiến lược này được triển khai với hàng loạt chính sách về kinh tế, thuế quan, an ninh, khoa học công nghệ và ngoại giao. Chiến lược cạnh tranh của Trump 1.0 đặt nền móng cho việc Mỹ coi Trung Quốc là đối thủ ở tầm hệ thống - một khái niệm tiếp tục được duy trì trong chính quyền Biden, dù với cách tiếp cận có phần khác biệt. Nhiệm kỳ thứ hai của Tổng thống Trump (sau đây gọi tắt là Trump 2.0) dự kiến sẽ tạo thêm nhiều biến động, định hình lại cuộc cạnh tranh chiến lược Mỹ - Trung Quốc trong khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương và tác động mạnh đến Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN) cũng như Việt Nam.

Ở vị trí trung tâm của khu vực, ASEAN chịu những tác động thuận, nghịch cùng những nguy cơ và thách thức đan xen. Hơn nữa, trong nội bộ ASEAN hiện cũng đối mặt với nhiều thách thức trong nỗ lực duy trì sự thống nhất và đoàn kết nội khối. Với tư cách là thành viên của ASEAN, Việt Nam cũng sẽ gặp những tác động từ vai trò, vị thế của ASEAN, bên cạnh việc các nước lớn tìm cách lôi kéo trong quá trình cạnh tranh. Trong khi đó, quan hệ của Việt Nam với Mỹ và Trung Quốc đều có vai trò hết sức quan trọng trong tiến trình hội nhập và phát triển, đặc biệt là trong kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam.

Trong bối cảnh đó, bài viết nhằm mục tiêu: (i) đánh giá chiều hướng cạnh tranh chiến lược Mỹ - Trung trong thời kỳ Trump 2.0; (ii) phân tích tác động của cuộc cạnh tranh chiến lược Mỹ - Trung trong thời

* Bài viết là kết quả nghiên cứu của Đề tài cấp Bộ “Tác động của cạnh tranh nước lớn tại khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương tới ASEAN và Việt Nam đến 2030.”

** TS., Phó Trưởng ban, Ban Khoa học, Thông tin và Tạp chí Nghiên cứu Quốc tế, Học viện Ngoại giao.

¹ Donald Trump, “National Security Strategy of the United States of America,” *White House*, 12/2017, <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>.

kỳ Trump 2.0 đối với ASEAN; và (iii) đề xuất một số khuyến nghị chính sách cho ASEAN trong thời gian tới.

Cạnh tranh Mỹ - Trung Quốc: sự tiếp nối và điều chỉnh trong hai nhiệm kỳ của Tổng thống Donald Trump

Ngay từ nhiệm kỳ đầu tiên, Chính quyền Trump đã công bố Chiến lược an ninh quốc gia vào năm 2017 với việc xác định rõ Trung Quốc là một “đối thủ chiến lược” (strategic competitor), nhấn mạnh sự cạnh tranh toàn diện cả về kinh tế, quân sự và công nghệ. Ông Trump cũng liên tục sử dụng ngôn từ mạnh mẽ để tập hợp sự ủng hộ trong nước và quốc tế đối với các chính sách cứng rắn của mình. Trump 1.0 đã áp dụng nhiều biện pháp hạn chế đầu tư và công nghệ, kiểm soát đầu tư của Trung Quốc vào các ngành công nghệ nhạy cảm ở Mỹ, cấm các công ty công nghệ lớn như Huawei, ZTE tham gia thị trường Mỹ vì lý do an ninh quốc gia. Ông Trump đã áp thuế 25% với khoảng 350 tỷ đô-la Mỹ đối với hàng hóa Trung Quốc.²

Đặc biệt, ASEAN đã trở thành khu vực trọng tâm trong cạnh tranh chiến lược Mỹ - Trung khi Tổng thống Trump công bố và thúc đẩy chiến lược “Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương tự do và rộng mở” (FOIP) vào năm 2017, như một đối trọng với chiến lược “Vành đai Con đường” của Trung Quốc. Trump 1.0 cũng xây dựng các liên minh trong khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, củng cố Nhóm bộ tứ (Quad) gồm Mỹ, Nhật Bản, Ấn Độ và Ô-xtrây-li-a, tăng cường hợp tác an ninh với các đối tác khác ở châu Á nhằm tái định hình cấu trúc khu vực. Chính quyền Trump cũng đẩy mạnh việc thách thức yêu sách đơn phương của Trung

² “Xung quanh chính sách thuế quan của Mỹ: Kinh tế thế giới sẽ đi về đâu?,” *Báo Chính phủ*, 5/2/2025, <https://baochinhphu.vn/xung-quanh-chinh-sach-thue-quan-cua-my-kinh-te-the-gioi-se-di-ve-dau-102250205145556551.htm>.

Quốc trên Biển Đông và triển khai các hoạt động tuần tra tự do hàng hải ở Biển Đông (FONOP).

Mặc dù đang trong những tháng đầu tiên của nhiệm kỳ hai với nhiều động thái bất ngờ và khó lường, song có thể thấy một số nét chính trong cạnh tranh chiến lược Mỹ - Trung của Trump 2.0 đã bắt đầu lộ diện, có cả sự tiếp nối cũng như những thay đổi thích ứng với biến động địa chính trị mới. Các lĩnh vực tiếp nối sẽ bao gồm gia tăng phân tách kinh tế, cạnh tranh an ninh quốc phòng và công nghệ. Đồng thời, những thay đổi đáng kể bao gồm sự thực dụng trong quan hệ với các đồng minh, gia tăng hoạt động phân tách kinh tế mạnh mẽ hơn và cạnh tranh công nghệ cốt lõi quyết liệt hơn. Các định hướng chính sách này được triển khai đồng thời nhằm đẩy mạnh và điều chỉnh khuôn khổ cạnh tranh chiến lược với Trung Quốc trong bối cảnh mới, cụ thể là:

Thứ nhất, cạnh tranh thương mại Mỹ - Trung sẽ diễn biến theo hướng ngày càng gay gắt và khó lường. Trump 1.0 và 2.0 đều đề cao chủ trương “nước Mỹ trên hết” và tập trung vào việc thúc đẩy cạnh tranh chiến lược Mỹ - Trung theo hướng đối đầu toàn diện, đặc biệt là trong lĩnh vực thương mại. Trump 2.0 tiếp tục sử dụng công thức trong nhiệm kỳ trước dựa trên nguyên tắc giao dịch và các biện pháp thuế quan, coi thương mại vừa là mục tiêu, vừa là công cụ chính sách nhằm đưa hoạt động sản xuất trở lại Mỹ và giảm sự phụ thuộc vào chuỗi cung ứng của Trung Quốc. Cách tiếp cận này phản ánh nhận thức khá đồng thuận ở Mỹ rằng sự phụ thuộc về kinh tế với Trung Quốc tạo rủi ro cho an ninh quốc gia. Trump 2.0 còn đề xuất nhiều loại thuế như thuế theo quốc gia, theo sản phẩm, hàng hóa liên quan đến buôn bán ma túy, nhập cư, an ninh và thuế đối ứng. Ngay từ những ngày đầu nắm quyền, Tổng thống Trump liên tiếp có những động thái khó lường như đe dọa, áp thuế trừng phạt, rồi tạm hoãn... nhằm gây áp lực tối đa cho Trung Quốc để hướng

tới việc đàm phán một thỏa thuận thương mại nâng cấp có lợi cho Mỹ. Kết quả là, Mỹ và Trung Quốc đã thỏa thuận giảm thuế đối ứng từ 125% xuống còn 10% trong vòng 90 ngày kể từ 12/5/2025, theo đó, mức thuế Mỹ áp đối với hàng hóa Trung Quốc là 30% và thuế Trung Quốc áp với hàng Mỹ là 10%.³ Tuy nhiên đây chưa phải là kết quả cuối cùng và mức thuế 30% áp lên hàng hóa Trung Quốc sẽ không sớm bị dỡ bỏ. Trong thực tế, mức thuế này đủ để “xóa sổ” 70% xuất khẩu hàng hóa của Trung Quốc sang Mỹ trong trung hạn.⁴

Các biện pháp này đã tác động mạnh đến kinh tế Trung Quốc. Nếu cuộc chiến thuế quan kéo dài, làn sóng đóng cửa doanh nghiệp và thất nghiệp hàng loạt sẽ gia tăng, có thể tác động tới 16 triệu lao động Trung Quốc⁵ do Mỹ là thị trường xuất khẩu quan trọng, chiếm gần 15% tổng kim ngạch thương mại của Trung Quốc.⁶ Ngân hàng đầu tư Goldman Sachs đã hạ dự báo tăng trưởng GDP của Trung Quốc xuống còn 4% vào năm 2025 và 3,5% vào năm 2026 do tác động của thuế quan,⁷ thấp hơn nhiều so với mục tiêu tăng trưởng 5% mà Trung Quốc đặt ra. Điều đó cho thấy mục tiêu chiến lược của ông Trump là làm suy yếu Trung Quốc thông qua cuộc chiến thuế quan mang tính lịch sử và có khả năng định

³ White House, Joint Statement on U.S.-China Economic and Trade Meeting in Geneva, 12/5/2025, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/2025/05/joint-statement-on-u-s-china-economic-and-trade-meeting-in-geneva/>.

⁴ Bình Minh, “Thuế quan 30% của Mỹ với Trung Quốc có thể kéo dài hết năm 2025?,” *VnEconomy*, 19/05/2025, <https://vneconomy.vn/thue-quan-30-cua-my-voi-trung-quoc-co-the-keo-dai-het-nam-2025.htm>.

⁵ Ngọc Trang, “Nỗi lo thất nghiệp thử thách Trung Quốc trong thương chiến với Mỹ,” *VnEconomy*, 6/5/2025, <https://vneconomy.vn/loi-lo-that-nghiep-thu-thach-trung-quoc-trong-thuong-chien-voi-my.htm>.

⁶ Đức Anh, “Sự phụ thuộc của Trung Quốc vào thị trường Mỹ,” *VnEconomy*, 6/2/2025 <https://vneconomy.vn/su-phu-thuoc-cua-trung-quoc-vaothi-truong-my.htm>.

⁷ “Goldman Sachs cuts China GDP growth forecasts citing tariff impact,” *Reuters*, 10/04/2025, <https://www.reuters.com/world/china/goldman-sachs-revises-down-china-gdp-growth-forecasts-cites-tariff-effects-2025-04-10/>.

hình lại cán cân thương mại thế giới. Cả Mỹ và Trung Quốc sẽ đối mặt với nguy cơ một cuộc chiến kinh tế tiêu hao kéo dài,⁸ có thể leo thang thành một cuộc đối đầu toàn diện, không loại trừ nguy cơ đối đầu quân sự hạn chế.⁹

Trong bối cảnh đó, Mỹ cũng áp mức thuế cao với các nước ASEAN như Cam-pu-chia 49%, Việt Nam 46%, In-đô-nê-xi-a 32%, Ma-lai-xi-a 24%... nhằm tạo sức ép cân bằng thương mại và khiến các nước ASEAN phải giảm sự kết nối với kinh tế Trung Quốc. Hệ lụy là các mặt hàng xuất khẩu chủ lực của ASEAN, trong đó có Việt Nam như gỗ, thép, dệt may, thủy sản, đồ gia dụng gặp nhiều khó khăn, mất lợi thế cạnh tranh so với các nước khác như Ấn Độ, Mê-hi-cô. Mỹ cũng lôi kéo các nước vào những thỏa thuận song phương nhằm thúc đẩy dịch chuyển các chuỗi cung ứng, cô lập nền kinh tế Trung Quốc.¹⁰ Về phần mình, Trung Quốc cũng đe dọa sẽ trừng phạt các nước ủng hộ Mỹ và gây tổn hại đến lợi ích của Trung Quốc.¹¹ ASEAN cũng đối mặt với áp lực bất lợi từ Trung Quốc và tác động đến đoàn kết nội bộ nếu các nước thành viên cạnh tranh nhau để nhận được mức thuế ưu đãi hơn từ Mỹ.

⁸ Vũ Hoàng, “Khác biệt trong cách nhìn của Mỹ - Trung về cuộc chiến thuế,” *Vnexpress*, 11/4/2025, <https://vnexpress.net/khac-biet-trong-cach-nhin-cua-my-trung-ve-cuoc-chien-thue-4872336.html>.

⁹ Yuwen Dang, “Why Beijing Is Standing Up to Trump - Chinese leaders have their pride, too,” *Foreign Policy*, 14/4/2025, <https://foreignpolicy.com/2025/04/14/china-trump-trade-war-xi/>.

¹⁰ Stephen Olson, “Key Takeaways for Southeast Asia from US-UK Trade Deal: It Will Be a Hard Slog,” *Fulcrum*, 26/5/2025, <https://fulcrum.sg/key-takeaways-for-southeast-asia-from-us-uk-trade-deal-it-will-be-a-hard-slog/>.

¹¹ Vũ Thanh, “Lý do Trung Quốc cảnh báo Anh về thỏa thuận thương mại với Mỹ,” *Báo Tin tức*, 15/5/2025, <https://baotintuc.vn/the-gioi/ly-do-trung-quoc-can-bao-anh-ve-thoa-thuan-thuong-mai-voi-my-20250515160121246.htm>.

Bảng 1: Mức thuế đối ứng chính quyền Trump 2.0 áp dụng với Trung Quốc, các nước ASEAN và phản ứng của các nước:¹²

Quốc gia	Mức thuế do Mỹ áp đặt	Phản ứng của các nước
Trung Quốc	Bổ sung các mức thuế: 20%, 34%, 50%, 125%, 145% thuế lên hàng hóa, nâng tổng thuế lên 245%. Từ 12/5/2025 tạm thời hạ xuống còn 30% trong vòng 90 ngày.	Trung Quốc đáp trả bằng thuế 34%, 50% nâng tổng thuế lên 125%. Từ 12/5/2025 tạm thời hạ xuống còn 10% trong vòng 90 ngày.
Việt Nam	46% (tạm hoãn trong vòng 90 ngày từ 9/4/2025)	Đề xuất đàm phán để tránh xung đột thương mại, xem xét giảm thuế xuống 0% với hàng hóa của hai bên
Ma-lai-xi-a	24% (tạm hoãn trong vòng 90 ngày từ 9/4/2025)	Đề xuất đàm phán để tránh xung đột thương mại; mở rộng quan hệ với Trung Quốc, Nga, Bra-xin và các khối kinh tế khác.
Xin-ga-po	10%	Bày tỏ thất vọng. Duy trì trung lập, tập trung ổn định thị trường.
Phi-líp-pin	17% (tạm hoãn trong vòng 90 ngày từ 9/4/2025)	Tìm kiếm thỏa thuận thương mại ưu đãi với Mỹ
In-đô-nê-xi-a	32% (tạm hoãn trong vòng 90 ngày từ 9/4/2025)	Đề xuất đàm phán để tránh xung đột thương mại; Mở rộng đàm phán thương mại với Pê-ru, Ca-na-đa, Ấn Độ.

¹² Cập nhật, bổ sung từ: Rebecca Pazos, Jon McClure, & Julia Wolfe, “The list of proposed US tariffs,” *Reuters*, 3/4/2025, <https://www.reuters.com/graphics/USA-TRUMP/TARIFFS/>.

Quốc gia	Mức thuế do Mỹ áp đặt	Phản ứng của các nước
Thái Lan	36% (tạm hoãn trong vòng 90 ngày từ 9/4/2025)	Đề xuất đàm phán để tránh xung đột thương mại; Tăng cường nhập khẩu khí hóa lỏng từ Mỹ, cân bằng thương mại.
Cam-pu-chia	49% (tạm hoãn trong vòng 90 ngày từ 9/4/2025)	Đề xuất giảm thuế nhập khẩu hàng từ Mỹ từ 35% xuống 5%. Đề nghị đàm phán để giảm thuế.
Lào	48% (tạm hoãn trong vòng 90 ngày từ 9/4/2025)	Không có động thái trả đũa
Mi-an-ma	44% (tạm hoãn trong vòng 90 ngày từ 9/4/2025)	Không có động thái trả đũa
Bru-nây	24% (tạm hoãn trong vòng 90 ngày từ 9/4/2025)	Không có động thái trả đũa

Thứ hai, hai bên tiếp tục đẩy mạnh cạnh tranh về an ninh quốc phòng. Kể từ những thập kỷ đầu của thế kỷ này, các chính quyền Mỹ đã liên tiếp thực hiện các chiến lược để ứng phó với Trung Quốc. Trong đó, Tổng thống Trump là người đã xác định Trung Quốc là quốc gia duy nhất có ý chí và khả năng thách thức Mỹ trong việc định hình lại trật tự toàn cầu.¹³ Chiến lược Quốc phòng quốc gia năm 2018 dưới thời chính quyền Trump 1.0 cũng chính thức công nhận Trung Quốc là một “cường quốc xét lại” đang tìm cách thách thức trật tự quốc tế do Mỹ lãnh đạo và

¹³ “National Security Strategy of the United States of America,” *White House*, 12/2017, <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>.

định hình lại các thể chế toàn cầu.¹⁴ Các tuyên bố này đã thúc đẩy sự ủng hộ trong nước đối với các chính sách của Trump. Do vậy, Chính quyền Trump 2.0 nhiều khả năng sẽ tiếp tục chiều hướng này và tăng cường hơn nữa khả năng phòng thủ và răn đe tại khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, bên cạnh việc nhấn mạnh đến nhu cầu bảo vệ việc làm, chủ quyền và an ninh của Mỹ trước các mối đe dọa từ Trung Quốc. Đặc biệt, dấu ấn cá nhân của ông Trump với chiến lược “Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương tự do và rộng mở” (FOIP) từ nhiệm kỳ đầu nhiều khả năng sẽ dẫn tới việc chính quyền Trump 2.0 tìm cách kiềm chế Trung Quốc và đảm bảo sự cân bằng quyền lực ở Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương thông qua tăng cường sự hiện diện quân sự trong khu vực. Bộ Quốc phòng Mỹ đã tăng các khoản đầu tư cho khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Ngân sách quốc phòng 2025 hiện ở mức 895 tỷ đô-la¹⁵ và dự kiến tăng lên tới mức kỷ lục khoảng 1.000 tỷ đô-la vào năm 2026.¹⁶ Nhiều khả năng Mỹ sẽ tiếp tục các hình thức hoạt động tự do hàng hải và tăng cường hợp tác quốc phòng, tập trận chung, thúc đẩy khả năng tương tác lớn hơn giữa lực lượng vũ trang của các đồng minh và đối tác như Nhật Bản, Ô-xtrây-li-a và Ấn Độ.

Bên cạnh đó, Trump 2.0 có thể sẽ áp dụng cách tiếp cận thực dụng triệt để hơn, tận dụng năng lực và nguồn lực của các đồng minh để tăng cường sức mạnh của các liên minh phòng thủ tập thể trong khu

¹⁴ White House, *Trump on China, Putting America First* (Washington DC: the White House, 2020): 33, <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2020/11/Trump-on-China-Putting-America-First.pdf>.

¹⁵ TTXVN, “Thượng viện Mỹ thông qua dự luật chi tiêu quốc phòng tài khóa 2025,” *Quân đội nhân dân*, 19/12/2024, <https://www.qdnd.vn/quoc-te/tin-tuc/thuong-vien-my-thong-quia-du-luat-chi-tieu-quoc-phong-tai-khoa-2025-807718>.

¹⁶ Thanh Danh, “Quân đội Mỹ có thể được cấp ngân sách 1.000 tỷ USD,” *Vnexpress*, 9/4/2025, <https://vnexpress.net/quan-doi-my-co-the-duoc-cap-ngan-sach-1-000-ty-usd-4872009.html>.

vực. Đồng thời, dưới thời Trump 2.0, biên độ các phản ứng của Mỹ - từ không hành động đến leo thang đột ngột - sẽ lớn hơn nhiều so với các đời tổng thống trước đây, tạo ra sự bất ổn mới trong môi trường chiến lược căng thẳng ở khu vực.¹⁷ Trong khi đó, với Trung Quốc, giai đoạn từ năm 2016-2025, ngân sách quốc phòng của Trung Quốc liên tục tăng từ 7-8%, năm 2025 tăng 7,2%, ở mức 245,7 tỷ đô-la.¹⁸ Mục tiêu của quân đội Trung Quốc là xây dựng lực lượng “hiện đại hóa hoàn toàn” vào năm 2027 và “quân đội hàng đầu thế giới” vào năm 2049.¹⁹ Trung Quốc cũng chuẩn bị tâm thế sẵn sàng chiến đấu và quyết tâm chiến thắng nếu bị tấn công, đẩy mạnh quân sự hóa các thực thể nhân tạo đã chiếm giữ ở Biển Đông, tiến hành nhiều cuộc tập trận quân sự và tuần tra hàng không và hàng hải ở Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, dẫn tới nguy cơ các sự cố ngoài ý muốn.

Thứ ba, cạnh tranh trong các lĩnh vực công nghệ cao trở thành trọng tâm trong cạnh tranh chiến lược nước lớn. Cạnh tranh công nghệ thực chất là giành khả năng tạo ảnh hưởng và lãnh đạo trật tự thế giới, giành quyền định hình lại quan hệ quyền lực cùng với các quy tắc, quy định và tiêu chuẩn chi phối các mối quan hệ đó. Lịch sử thế giới cho thấy ưu thế công nghệ thường dẫn đến sự chi phối về kinh tế và quân sự. Với kết quả đạt được từ nhiệm kỳ đầu trong việc áp dụng các biện pháp nhằm hạn chế khả năng tiếp cận công nghệ cao và làm chậm tiến độ tăng

¹⁷ Andrew Chubb, “The South China Sea and the Trump Factor,” *Asia Society*, 16/4/2025, <https://asiasociety.org/policy-institute/south-china-sea-and-trump-factor>

¹⁸ TTXVN, “Trung Quốc tăng ngân sách quốc phòng năm 2025,” *Quân đội nhân dân*, 05/03/2025, <https://www.qdnd.vn/quoc-te/tin-tuc/trung-quoc-tang-ngan-sach-quoc-phong-nam-2025-818374>.

¹⁹ David Santoro, “The End of Extended Deterrence in Asia? China Is Chipping Away at America’s Security Guarantees to Its Allies,” *Foreign Affairs*, 22/5/2025, <https://www.foreignaffairs.com/china/end-extended-deterrence-asia>.

cường sức mạnh quân sự và kinh tế của Trung Quốc, Trump 2.0 tiếp tục đẩy mạnh việc ngăn chặn quyền tiếp cận của Trung Quốc đối với các công nghệ quan trọng, bao gồm chất bán dẫn, trí tuệ nhân tạo (AI) và máy tính lượng tử. Ngay từ đầu nhiệm kỳ, Trump 2.0 đã đẩy nhanh và mở rộng các chính sách nhằm kìm hãm sự tiến bộ công nghệ của Trung Quốc, đồng thời gia tăng sức ép buộc các nước từ bỏ công nghệ của Trung Quốc, nhất là sau sự xuất hiện của DeepSeek vào tháng 1/2025. Theo đó, Tổng thống Trump đã yêu cầu công ty Nvidia phải xin giấy phép bán chip H20 cho Trung Quốc và các nước khác,²⁰ ban hành lệnh cấm sử dụng chip của công ty Huawei trên toàn cầu,²¹ ra lệnh điều tra về tác động của việc nhập khẩu các khoáng sản chiến lược tới an ninh quốc gia,²² mở đường cho việc tăng thuế và gia tăng kiểm soát nhằm định hình lại chuỗi cung ứng quan trọng này. Những nỗ lực này phản ánh ưu tiên của Trump 2.0 nhằm duy trì vị thế dẫn đầu trong lĩnh vực công nghệ cao, đặc biệt là AI, giữ vai trò chủ đạo trong việc xây dựng các tiêu chuẩn quốc tế liên quan, đồng thời hợp tác với các quốc gia có cùng chí hướng để đảm bảo chuỗi cung ứng cho các công nghệ quan trọng.

²⁰ Nick Turner, Mackenzie Hawkins, "Nvidia Warns Trump Curbs on China AI Chips to Cost \$5.5 Billion," *Bloomberg*, 16/4/2025, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-04-15/nvidia-says-us-has-imposed-new-china-restrictions-on-h20-chips>.

²¹ US Department of Commerce, Guidance on Application of General Prohibition 10 (GP10) to People's Republic of China (PRC) Advanced-Computing Integrated Circuits (ICs), 13/5/2025, <https://www.bis.gov/media/documents/general-prohibition-10-guidance-may-13-2025.pdf>.

²² White House, "Resilience Through Section 232 Actions on Processed Critical Minerals and Derivative Products," 15/4/2025, <https://www.whitehouse.gov/fact-sheets/2025/04/fact-sheet-president-donald-j-trump-ensures-national-security-and-economic-resilience-through-section-232-actions-on-processed-critical-minerals-and-derivative-products/>.

Cơ hội và thách thức với ASEAN trong bối cảnh mới

Với những chính sách quyết liệt và khó đoán định, dự kiến Trump 2.0 sẽ tạo ra nhiều biến động trong khu vực trong cuộc cạnh tranh chiến lược với Trung Quốc.²³ Cuộc cạnh tranh này sẽ tác động mạnh mẽ trên nhiều lĩnh vực, mang lại cả cơ hội và thách thức cho ASEAN.

Một là về chính trị an ninh. Việc Trump 2.0 đẩy mạnh cạnh tranh chiến lược với Trung Quốc sẽ thúc đẩy chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương tự do và rộng mở (FOIP) mà Mỹ đang triển khai. Điều đó sẽ khiến vai trò địa chiến lược của ASEAN trở nên quan trọng hơn với cả Mỹ và Trung Quốc. Mỹ sẽ tiếp tục tăng cường các liên minh và quan hệ đối tác với các nước trong khu vực, bao gồm cả những đồng minh cũ và các đối tác mới, như Phi-líp-pin, Thái Lan, Xin-ga-po, In-đô-nê-xi-a, Việt Nam. Cùng với đó là những cơ hội hợp tác và tăng cường lợi ích của Mỹ về kinh tế, xuất khẩu hàng công nghiệp và công nghệ cao. Nếu tiếp tục các định hướng của Trump 1.0 trong vấn đề Biển Đông, như duy trì sự hiện diện, triển khai các hoạt động bảo đảm tự do hàng hải, thách thức các yêu sách phi lý của Trung Quốc trên Biển Đông, củng cố liên minh với các đối tác trong khu vực như Nhật Bản, Hàn Quốc và Ô-xtrây-li-a..., Trump 2.0 có thể tạo dư địa hợp tác với các nước ASEAN trong lĩnh vực hàng hải, an ninh, an toàn trên Biển Đông.

Tuy nhiên, việc Mỹ giảm sự quan tâm đến các tổ chức khu vực đã khiến Mỹ mất dần ảnh hưởng, không có chiến lược hỗ trợ khu vực trong khi lại gia tăng áp lực chọn phe với ASEAN. Điều này đã tạo ra khoảng trống để Trung Quốc mở rộng ảnh hưởng đối với ASEAN thông qua liên

²³ Derek Grossman, "Trump 2.0 Could Give China a Headache in Southeast Asia," *Rand*, 23/11/2024, <https://www.rand.org/pubs/commentary/2024/11/trump-20-could-give-china-a-headache-in-southeast-asia.html>.

kết kinh tế, thương mại, thu hút thêm các nước tham gia vào các dự án của Sáng kiến “Vành đai Con đường”, trong đó có các dự án hạ tầng lớn tại một số nước ASEAN. ASEAN cũng gặp thách thức trong việc xây dựng những chính sách cân bằng mối quan hệ với hai cường quốc ở mức độ tinh tế hơn để tránh rơi vào thế kẹt trong cuộc cạnh tranh chiến lược, trong lúc đối mặt với nguy cơ chia rẽ nội bộ khi có các nhóm nước thân Mỹ (Phi-líp-pin, Xin-ga-po) và nhóm nước chịu ảnh hưởng lớn từ Trung Quốc (Cam-pu-chia, Lào, Mi-an-ma). ASEAN sẽ cần các biện pháp để đối phó với các chính sách khó lường, vị kỷ hơn dưới thời Trump 2.0, dù đó là giảm bớt sự tham gia của Mỹ hay lôi kéo các quốc gia trong khu vực vào cuộc cạnh tranh chiến lược với Trung Quốc. Bất chấp sự cần thiết của việc củng cố các liên minh và quan hệ đối tác giữa Mỹ và ASEAN, Trump 1.0 đã không dành nhiều thời gian cho ASEAN. Liệu Trump 2.0 có điều chỉnh chính sách này hay không là câu hỏi còn để ngỏ, tùy thuộc vào những động thái từ hai phía trong thời gian tới.

Hai là về kinh tế và phát triển. ASEAN có vai trò kinh tế rất quan trọng ngày càng tăng đối với Mỹ. Tuyên bố quan điểm của chính quyền Trump 2.0 với khu vực vào tháng 1/2025, Ngoại trưởng Mỹ Marco Rubio đã thể hiện sự coi trọng với ASEAN, khẳng định ưu tiên hợp tác kinh tế là nền tảng của quan hệ Mỹ - ASEAN và nhấn mạnh Mỹ nên tránh gây sức ép buộc ASEAN liên kết với Mỹ hoặc Trung Quốc vì điều đó sẽ xói mòn lòng tin, gây tổn hại và mất ổn định khu vực.²⁴ ASEAN hiện là đối tác thương mại lớn thứ tư của Mỹ, với kim ngạch năm 2024 ước đạt 476,8 tỷ đô-la và thặng dư 227,7 tỷ đô-la nghiêng về phía

²⁴ Kavi Chongkittavorn, “Trump ready with Asean policy 2.0,” *Bangkok Post*, 21/01/2025, <https://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/2944006/trump-ready-with-asean-policy-2-0>.

ASEAN, tăng 11,6% (23,6 tỷ đô-la) so với năm 2023.²⁵ Đến đầu năm 2024, Mỹ đã vượt qua Trung Quốc để trở thành thị trường xuất khẩu lớn nhất của ASEAN, với 15% hàng xuất khẩu của ASEAN là tới Mỹ, tăng gần 4% kể từ năm 2018. Mỹ cũng là nguồn FDI lớn nhất của ASEAN, với tổng lượng vốn lũy tích đạt gần 480 tỷ đô-la vào năm 2023, chiếm 32% tổng số vốn vào ASEAN trong năm 2023, tăng gấp đôi so với 13% năm 2022 và trung bình 12% giai đoạn 2010-2019. Số vốn đầu tư này gần gấp đôi tổng số đầu tư của Mỹ vào Trung Quốc, Nhật Bản, Hàn Quốc và Đài Loan (Trung Quốc), cho thấy căng thẳng Mỹ - Trung gia tăng và sự dịch chuyển chuỗi cung ứng sang các quốc gia thân thiện để giảm thiểu rủi ro đã là những yếu tố chính thúc đẩy vốn đầu tư từ Mỹ vào các quốc gia ASEAN.²⁶ Tuy nhiên, các dòng vốn này có thể đảo chiều trong thời gian tới khi cuộc chiến thương mại được đẩy cao.

Với Trung Quốc, thương mại song phương hai bên đạt 962,98 tỷ đô-la trong năm 2024, tăng 9% so với cùng kỳ năm 2023. ASEAN là đối tác thương mại lớn nhất của Trung Quốc trong năm năm qua, trong khi Trung Quốc là đối tác thương mại lớn nhất của ASEAN trong suốt 16 năm.²⁷ Trung Quốc cũng là nhà đầu tư lớn thứ ba của ASEAN. Bảy trong số 20 điểm đến hàng đầu cho FDI của Trung Quốc là các nước ASEAN. Tính đến tháng 7/2024, tổng vốn đầu tư của Trung Quốc vào ASEAN đã

²⁵ Office of the United States Trade Representative, “Association of Southeast Asian Nations (ASEAN),” truy cập 28/3/2025, <https://ustr.gov/countries-regions/southeast-asia-pacific/association-southeast-asian-nations-asean>.

²⁶ Tú Uyên, “ASEAN: Điểm đến của dòng vốn đầu tư toàn cầu,” *VNeconomy*, 30/8/2024, <https://vneconomy.vn/asean-diem-den-cua-dong-von-dau-tu-toan-cau.htm>.

²⁷ China Guangxi, “China-ASEAN trade booms as freight trains drive cross-border commerce,” *China Guangxi*, 28/02/2025, http://en.gxzf.gov.cn/2025-02/28/c_1073953.htm.

vượt quá 400 tỷ đô-la cùng với việc thúc đẩy hợp tác trong chuỗi công nghiệp và cung ứng.²⁸

Cho tới nay, các nước ASEAN đã được hưởng lợi từ chính sách thương mại, đầu tư của hai cường quốc ở khu vực. Với quy mô dân số gần 700 triệu người, GDP đạt 3.600 tỷ đô-la, ASEAN là nền kinh tế lớn thứ năm và khu vực thương mại tăng trưởng nhanh nhất thế giới trong vòng năm năm tới.²⁹ Những nền tảng này định vị Đông Nam Á là một trung tâm kinh tế quan trọng toàn cầu.

Tuy nhiên, trong bối cảnh cuộc chiến thuế quan của Trump 2.0, ASEAN cần hết sức khéo léo và tinh tế để duy trì được lợi thế, trong khi tìm cách vượt qua khó khăn và thách thức chưa từng có hiện nay. ASEAN có lợi thế khi các định hướng phát triển của ASEAN phù hợp với một số ưu tiên chính sách dự kiến của chính quyền Trump 2.0, như trong lĩnh vực công nghệ cao, khi xác định quan hệ đối tác công nghệ là ưu tiên hàng đầu, phù hợp với tham vọng của khu vực trở thành một trung tâm dẫn đầu trong nền kinh tế kỹ thuật số. Đồng thời, ASEAN cũng có cơ hội định vị mình là một lựa chọn thay thế cho Trung Quốc về sản xuất do lợi thế từ chênh lệch thuế quan, lao động và chuỗi cung ứng thân thiện. Với việc duy trì cách tiếp cận cân bằng với cả Mỹ và Trung Quốc, ASEAN có cơ hội trở thành một địa điểm trung lập và không liên kết³⁰ cho các ngành công nghiệp, bao gồm sản xuất chất bán dẫn, hiện

²⁸ “China-ASEAN economic and trade cooperation accelerates,” *China International Import Expo*, 25/11/2024, <https://www.ciie.org/zh/en/news/exhibition/news/20241125/46989.html#:~:text=By%20July%202024%2C%20China's%20cumulative,in%20their%20respective%20treaty%20practices.>

²⁹ HSBC, “ASEAN Perspectives,” 25/11/2024, [https://www.gbm.hsbc.com/en-gb/insights/global-research/asean-perspectives-bigger-and-better.](https://www.gbm.hsbc.com/en-gb/insights/global-research/asean-perspectives-bigger-and-better)

³⁰ Prime Minister’s Office of Malaysia, Speech text by Prime Minister: National Semiconductor Strategy (NSS): Bridging technology for our shared tomorrow, *Government of Malaysia*, 28/5/2024, <https://www.pmo.gov.my/2024/05/speech-text-by->

thực hóa mong muốn duy trì quyền tự chủ chiến lược trong khi tăng cường quan hệ đối tác với cả hai cường quốc.

Các đòn thuế quan của ông Trump nhắm đến Trung Quốc cũng thúc đẩy nâng tầm hợp tác giữa ASEAN và Trung Quốc. Chuyến thăm tới các nước Đông Nam Á như Việt Nam, Ma-lai-xi-a, Cam-pu-chia từ 14-18/4/2025 của Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình đã mang về hàng loạt các văn kiện hợp tác mới.³¹ Đồng thời, các nhà sản xuất Trung Quốc cũng mở thêm nhiều cơ sở sản xuất trong khu vực để tận dụng mức thuế thấp hơn (so với mức Mỹ đánh vào hàng hóa Trung Quốc). Khi hoạt động sản xuất được dịch chuyển từ Trung Quốc, các nước ASEAN có thể hưởng lợi từ dòng vốn đầu tư và công nghệ. Tuy nhiên, Trump 2.0 cũng có thể có lập trường cứng rắn hơn đối với các khoản đầu tư của Trung Quốc vào ASEAN, sử dụng thuế quan và các thỏa thuận song phương để gây áp lực buộc ASEAN phải hạn chế ảnh hưởng của Trung Quốc trong các lĩnh vực chiến lược như sản xuất và cơ sở hạ tầng kỹ thuật số. Ngoài ra, các quy định nghiêm ngặt với hoạt động xuất khẩu và đầu tư công nghệ của Mỹ, đặc biệt là trong các lĩnh vực nhạy cảm cũng thách thức lựa chọn của các nước ASEAN muốn thay thế Trung Quốc trong chuỗi cung ứng công nghệ cao.

Cùng với đó, việc tập trung vào thỏa thuận song phương, thuế quan và tái cân bằng thương mại của Trump 2.0 bằng những chính sách khó lường cũng tạo thêm thách thức cho ASEAN. Các mức thuế đối ứng sẽ ảnh hưởng đáng kể đến nền kinh tế ASEAN, đặc biệt là những nền kinh tế phụ thuộc vào xuất khẩu sang thị trường Mỹ. Ngoài ra, việc đẩy nhanh

[prime-minister-national-semiconductor-strategy-nss-bridging-technology-for-our-shared-tomorrow/.](https://www.pmo.gov.my/2024/05/speech-text-by-prime-minister-national-semiconductor-strategy-nss-bridging-technology-for-our-shared-tomorrow/)

³¹ “Xi Jinping visits Vietnam, Cambodia and Malaysia to shore up support in Asia amid US trade war,” *ABC News*, 16/4/2025, [https://www.abc.net.au/news/2025-04-16/xi-jinping-visits-vietnam-cambodia-malaysia-amid-us-trade-war/105180986.](https://www.abc.net.au/news/2025-04-16/xi-jinping-visits-vietnam-cambodia-malaysia-amid-us-trade-war/105180986)

quá trình tái cơ cấu chuỗi cung ứng sẽ gây phân hóa các nền kinh tế ASEAN khi các nhà sản xuất có thể lựa chọn chuyển sang các nền kinh tế ASEAN lớn hơn với chi phí sản xuất rẻ hơn và chiếm thị phần lớn hơn trong sản xuất khu vực, bỏ lại phía sau các nền kinh tế nhỏ hơn dễ bị tổn thương hơn nhiều trước chủ nghĩa bảo hộ.

Bên cạnh đó, chính sách của ông Trump tập trung vào các ngành năng lượng truyền thống, cắt giảm tài trợ liên quan đến khí hậu sẽ ảnh hưởng đến quá trình chuyển đổi năng lượng tái tạo tại Đông Nam Á. Các chính sách chuyển dịch công nghiệp cũng rút ngắn chuỗi cung ứng, hạn chế đầu tư của Mỹ vào các ngành công nghệ và năng lượng của ASEAN. Đồng thời, chính sách cứng rắn với các khoản đầu tư của Trung Quốc có thể khiến dòng vốn đầu tư đang gia tăng của Trung Quốc vào Đông Nam Á bị giám sát chặt chẽ hơn, đặc biệt là trong lĩnh vực công nghệ cao, chế biến khoáng sản thiết yếu và cơ sở hạ tầng kỹ thuật số. Ngoài ra, Tổng thống Trump đã bày tỏ khả năng rút khỏi Khung kinh tế Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương (IPEF), bao gồm bảy thành viên ASEAN. Nếu không có các thỏa thuận hoặc sáng kiến thương mại mới, hợp tác kinh tế ASEAN với Mỹ có thể gặp khó khăn do lo ngại về cam kết của Mỹ đối với khu vực, đặc biệt là các chính sách không ổn định và tác động của vòng xoáy cạnh tranh chiến lược với Trung Quốc.

Ba là, về ảnh hưởng và vị thế. Nhiệm kỳ Trump 1.0 đã làm suy yếu cam kết của Mỹ với ASEAN khi bỏ qua nhiều hội nghị cấp cao khu vực. Sự cạnh tranh ngày càng quyết liệt và sức ép chọn bên giữa các cường quốc cũng khiến ASEAN dè dặt trong việc thúc đẩy quan hệ với cả Mỹ và Trung Quốc. Ngoài ra, vị thế của ASEAN cũng liên quan đến chính sách của chính quyền Trump 2.0 đối với các tập hợp lực lượng tiểu đa phương trong khu vực như hiệp ước Ô-xtrây-li-a - Anh - Mỹ (AUKUS),

Squad (Mỹ, Ô-xtrây-li-a, Nhật Bản và Phi-líp-pin) hay nhóm ba bên Mỹ - Nhật Bản - Phi-líp-pin. Những giải pháp tiểu đa phương thực dụng này cùng với việc Trump 2.0 có thể giảm sự can dự của Mỹ trong các sáng kiến của ASEAN sẽ thách thức vai trò trung tâm của ASEAN trong việc định hình các vấn đề khu vực.

Mặc dù vậy, một số nước thành viên ASEAN cũng có cơ hội nâng cao vị thế. Nhiều khả năng Tổng thống Trump sẽ đẩy mạnh chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương của mình tại khu vực Đông Nam Á thông qua việc củng cố các liên minh và quan hệ đối tác, phù hợp với cách thức triển khai trong nhiệm kỳ đầu, qua đó làm tăng vai trò của các nước đối tác chủ chốt đã được nâng cấp quan hệ trong thời gian gần đây ở khu vực Đông Nam Á như In-đô-nê-xi-a, Việt Nam, Xin-ga-po, Phi-líp-pin. Việc ưu tiên khuôn khổ song phương cùng cách tiếp cận giao dịch có thể sẽ phù hợp với những thỏa thuận mang lại kết quả kinh tế nhanh chóng, thực chất. ASEAN có thể tận dụng xu thế này để thúc đẩy triển khai các dự án hợp tác cụ thể, nhất là các dự án gắn kết lợi ích của gia đình và các thành viên trong đội ngũ thân cận của Tổng thống Trump.

Hàm ý chính sách cho ASEAN

Trong bối cảnh cạnh tranh chiến lược Mỹ - Trung sẽ có sự điều chỉnh do những chính sách mới trong nhiệm kỳ hai của Tổng thống Donald Trump, ASEAN có thể xem xét một số giải pháp, cụ thể như sau:

Một là tăng cường đoàn kết nội khối và thúc đẩy hội nhập kinh tế khu vực. Trong năm 2024, tổng GDP của ASEAN đạt 4,6% với tổng GDP đạt 3.800 tỷ đô-la. Ước tính của Cơ quan Nghiên cứu kinh tế vĩ mô ASEAN+3 (AMRO) theo kịch bản “tạm dừng” (áp thuế đối ứng) và

“Ngày giải phóng” (nếu áp dụng thuế đối ứng theo diện rộng) lần lượt là 4,5% và 4,4%,³² trong khi tính toán mức tăng trưởng dự kiến cho năm 2025 trước khi Mỹ tăng thuế đối ứng là 4,7%.³³ Do vậy, tăng trưởng kinh tế ASEAN sẽ đối mặt với những thách thức lớn đòi hỏi sự phối hợp chặt chẽ giữa các quốc gia thành viên và các chiến lược quốc gia phù hợp. Để ứng phó với bối cảnh kinh tế phức tạp và bảo đảm tăng trưởng bền vững, ASEAN cần đẩy nhanh các nỗ lực làm sâu sắc hơn các mối quan hệ kinh tế trong ASEAN, đặc biệt là thông qua chương trình nghị sự Cộng đồng kinh tế ASEAN (AEC) sau năm 2025 và Tầm nhìn ASEAN 2045. Giảm các rào cản thương mại nội khối, hài hòa hóa các quy định và tăng cường chuỗi cung ứng khu vực; xây dựng các chuỗi sản xuất, chuỗi giá trị nội khối ASEAN thông qua nâng cấp Hiệp định thương mại hàng hóa ASEAN (ATIGA), hoàn tất các cuộc đàm phán về Hiệp định khung kinh tế số ASEAN (DEFA). Một nền kinh tế ASEAN liên kết chặt chẽ sẽ có khả năng phục hồi và sức mạnh mẽ cả lớn hơn trong các cuộc đàm phán với Mỹ và Trung Quốc. ASEAN cũng cần ưu tiên tăng cường hợp tác khu vực để giải quyết các thách thức chung như gián đoạn chuỗi cung ứng, căng thẳng địa chính trị và tác động của biến đổi khí hậu. Thống nhất cách tiếp cận chiến lược của ASEAN nhằm bảo vệ lợi ích kinh tế khu vực, khẳng định sự ủng hộ đối với một hệ thống thương mại đa phương có thể dự đoán được, minh bạch, tự do, công bằng, toàn diện, bền vững và dựa trên luật lệ với Tổ chức Thương mại thế giới (WTO) đóng vai trò trung tâm.

³² Luqman Amin, “US tariff shock could push Asean+3 growth below 4% this year - Amro,” *Edge Malaysia*, 15/4/2025, <https://theedgemalaysia.com/node/751558>.

³³ Thanh Hà, “Quy mô nền kinh tế ASEAN đạt 3.800 tỷ USD, đứng thứ 5 thế giới,” *Hà Nội mới*, 17/10/2024, <https://hanoimoi.vn/quy-mo-nen-kinh-te-asean-dat-3-800-ty-usd-dung-thu-5-the-gioi-681722.html>.

Hai là đa dạng hóa các liên kết chiến lược và quan hệ thương mại. ASEAN cần chủ động kiến tạo các hiệp định thương mại song phương và khu vực mới, đặc biệt là các hiệp định có tiêu chuẩn cao. Chủ động hợp tác với các đối tác đối thoại như Liên minh châu Âu (EU), Nhật Bản, Ấn Độ, các thị trường mới nổi ở châu Phi, Mỹ Latinh và Trung Đông. Xúc tiến nâng cấp Hiệp định thương mại tự do ASEAN - Trung Quốc (ACFTA), Hiệp định thương mại hàng hóa ASEAN - Ấn Độ (AITIGA). Đẩy nhanh các cuộc đàm phán hiệp định thương mại tự do (FTA) với Ca-na-đa, làm sâu sắc thêm quan hệ của ASEAN với các đối tác FTA của Mỹ, như Hàn Quốc và Ô-xtrây-li-a để tăng cơ hội xuất khẩu vào Mỹ. ASEAN cũng cần củng cố mạng lưới quan hệ đối tác với các quốc gia có chung lợi ích, đa dạng hóa thương mại, tăng cường quan hệ đối tác thương mại thông qua Hiệp định Đối tác kinh tế toàn diện khu vực (RCEP), Hiệp định Đối tác toàn diện và tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (CPTPP), hợp tác Nam - Nam, Hội đồng Hợp tác vùng Vịnh (GCC) như mô hình hợp tác ASEAN - Trung Quốc - GCC. Đây sẽ là các cầu nối có giá trị với các thị trường và chuỗi cung ứng của Mỹ, hoặc giúp đa dạng hóa thị trường. Ngoài ra, ASEAN nên xem xét những tác động lâu dài từ thuế quan của Mỹ đối với chuỗi cung ứng toàn cầu và tìm cách xây dựng chuỗi sản xuất giá trị cao từ các công ty di dời do các biện pháp thương mại này.

Ba là đẩy nhanh tiến trình đổi mới sáng tạo và phát triển bền vững. ASEAN cần thúc đẩy hệ sinh thái đổi mới sáng tạo khu vực, đẩy nhanh quá trình chuyển đổi số, giảm sự phụ thuộc bên ngoài, tránh tác động bất lợi từ cuộc cạnh tranh chiến lược về công nghệ. Khuyến khích các nước thành viên đầu tư vào các ngành công nghiệp chủ chốt để tăng cường khả năng cạnh tranh và giảm thiểu tình trạng dễ bị tổn thương trước các cú sốc kinh tế bên ngoài. Ưu tiên phát triển cả nền kinh tế xanh và kinh tế

số. Đẩy nhanh việc đàm phán Thỏa thuận khung kinh tế số ASEAN (DEFA) để tạo thuận lợi cho nền kinh tế kỹ thuật số của khu vực dự kiến đạt 2.000 tỷ đô-la vào năm 2030.³⁴ ASEAN cũng cần xây dựng chiến lược hợp tác, tiếp thu có chọn lọc các công nghệ từ Mỹ và Trung Quốc để phù hợp với nhu cầu cũng như bảo đảm vai trò, vị trí của ASEAN trong các chuỗi giá trị công nghệ toàn cầu, bên cạnh việc tăng cường kết nối với các trung tâm công nghệ khác như EU, Nhật Bản, Hàn Quốc, Ấn Độ. ASEAN cần tận dụng thời điểm hiện nay để thúc đẩy phát triển các công nghệ với bản sắc riêng, phù hợp với lợi ích của mình.

Bốn là tăng cường khả năng phục hồi kinh tế và cân bằng quan hệ thương mại. ASEAN cần đánh giá khả năng bị tổn thương trước các mức thuế quan và hạn chế thương mại tiềm tàng mới, tìm cách giảm thiểu dư thương mại, giải quyết quan ngại về các hành vi không công bằng và xây dựng quan hệ thương mại cân bằng hơn với Mỹ. ASEAN cần linh hoạt trong việc ứng phó với những thay đổi trong chính sách kinh tế mang tính giao dịch, cũng như các chính sách về công nghệ, công nghiệp và năng lượng của Mỹ. Đồng thời, ASEAN cần kiên trì khẳng định tầm quan trọng của quan hệ đối tác chiến lược toàn diện ASEAN - Mỹ đối với tăng trưởng kinh tế khu vực, góp phần thúc đẩy hòa bình, ổn định, mang lại lợi ích thiết thực cho cả khu vực và Mỹ. ASEAN cũng cam kết tiếp tục hợp tác với Mỹ trong thương mại, đầu tư và các lĩnh vực giá trị gia tăng cao mà hai bên cùng quan tâm.

Đồng thời, từ thực tế Mỹ đã bước đầu đạt được thỏa thuận giảm, hoãn áp thuế đối ứng với Trung Quốc, ASEAN cũng cần dự liệu trường hợp chiến lược thuế quan của Trump 2.0 giảm tác dụng do các yếu tố

³⁴ Ngô Huyền, “Nền kinh tế số của ASEAN có thể lên tới 2.000 tỷ USD,” *VnEconomy*, 17/10/2024, <https://vneconomy.vn/techconnect/nen-kinh-te-so-cua-asean-co-the-len-toi-2-000-ty-usd.htm>.

nhu biến động tiền tệ, tác động tiêu cực đến doanh nghiệp Mỹ, hay khả năng tòa án liên bang Mỹ chặn thẩm quyền áp thuế của Tổng thống Trump³⁵ để phát huy các đòn bẩy nhằm cân bằng áp lực của Mỹ và việc hợp tác với Trung Quốc.

Năm là tăng cường cam kết chiến lược và thúc đẩy đối thoại. Các nước ASEAN cần đẩy mạnh xây dựng mối quan hệ với lưỡng đảng và chính phủ của Mỹ ở nhiều cấp độ khác nhau, bao gồm các thành viên chủ chốt của quốc hội, các thống đốc và quan chức địa phương, đồng thời củng cố mối quan hệ với cộng đồng doanh nghiệp Mỹ. Nhấn mạnh tầm quan trọng của quan hệ Mỹ - ASEAN, đồng thời tiếp tục củng cố quan hệ đối tác chiến lược ASEAN - Trung Quốc. Xác định các động lực để thúc đẩy sự tham gia tích cực, hợp tác giải quyết các thách thức chung như khả năng phục hồi của chuỗi cung ứng, khai thác và sử dụng khoáng sản thiết yếu... ASEAN có thể tận dụng các cuộc họp như Hội nghị thượng đỉnh Đông Á, Hội nghị Thượng đỉnh Mỹ - ASEAN để giúp kết nối và củng cố tầm quan trọng của các quan hệ đối tác. Thúc đẩy xây dựng quan hệ đối tác hợp tác trong các vấn đề an ninh biển, bảo đảm duy trì trật tự dựa trên luật lệ và thực thi UNCLOS 1982 trên Biển Đông.

Đặc biệt, ASEAN cần có biện pháp hiệu quả để thuyết phục chính quyền Trump 2.0 nhận thức rõ rằng, một khu vực Đông Nam Á ổn định và thịnh vượng hơn có vai trò quan trọng để thúc đẩy lợi ích chiến lược của Mỹ ở Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Sự ổn định của ASEAN củng cố lợi ích của Mỹ trong việc duy trì một hệ thống thương mại đa phương mở thông qua Khu vực thương mại tự do ASEAN. Tăng trưởng kinh tế ở ASEAN mang lại lợi ích cho Mỹ. Tương tự, một khu vực Đông

³⁵ David Goldman, Phil Mattingly, Matt Egan, “Tariffs, and Trump’s entire economic agenda, were just thrown into chaos,” *CNN*, 29/5/2025. <https://edition.cnn.com/2025/05/29/business/tariffs-trump-economic-plan-hnk>.

Nam Á ổn định và vững mạnh góp phần quan trọng vào việc duy trì môi trường khu vực thuận lợi cho tăng trưởng kinh tế của Trung Quốc. Các quốc gia ASEAN hoan nghênh sự tham gia của các cường quốc trong khu vực với các lợi ích an ninh và kinh tế, luôn thiện chí và nỗ lực trong việc xây dựng sự hợp tác giữa Mỹ, Trung Quốc và ASEAN nhằm mang lại sự thịnh vượng, chung sống hòa bình, cạnh tranh lành mạnh và tăng cường hợp tác.

Kết luận

Nhiệm kỳ hai của Tổng thống Donald Trump sẽ định hình lại cuộc cạnh tranh chiến lược Mỹ - Trung. Những biến động chính sách của Trump 2.0 đang tác động đến các cấu trúc quyền lực toàn cầu và có khả năng định hình tiến trình tương lai của quan hệ quốc tế trong nhiều thập kỷ. Điều đó đang tạo ra cả cơ hội và thách thức mới cho ASEAN. Trong bối cảnh đó, ASEAN cần tiếp tục củng cố và thúc đẩy vai trò trung tâm của ASEAN như một bên thúc đẩy chủ nghĩa đa phương và thương mại tự do trước nguy cơ suy giảm lòng tin và căng thẳng địa chính trị trong khu vực, phát huy vai trò kết nối để hiện thực hóa hiệu quả các sáng kiến phát triển và liên kết khu vực của cả Mỹ và Trung Quốc vì hòa bình lâu dài và thịnh vượng bền vững. Các động lực tăng trưởng mới trong hợp tác ASEAN với các đối tác bên ngoài, bao gồm cả Mỹ và Trung Quốc trong các lĩnh vực như hiện đại hóa sản xuất, phát triển các dịch vụ công nghệ cao, đổi mới công nghệ; thúc đẩy nền kinh tế kỹ thuật số, kinh tế xanh, phát triển cân bằng và bền vững sẽ là tiềm năng tăng trưởng cho tất cả các bên.

Bên cạnh đó, ASEAN cần nỗ lực đoàn kết, bảo đảm có khả năng phục hồi tốt hơn trong cuộc cạnh tranh chiến lược Mỹ - Trung đang dẫn

tới căng thẳng địa chính trị và phân mảnh kinh tế. Nếu có chính sách cân bằng và tận dụng được lợi thế của mình, ASEAN không chỉ duy trì ổn định mà còn tăng khả năng cạnh tranh, vai trò và vị thế của mình. ASEAN đứng trước cơ hội vượt qua thách thức để trở thành một trung tâm chiến lược quan trọng trong trật tự khu vực, hiện thực hóa Tầm nhìn Cộng đồng ASEAN 2045 về một ASEAN kiên cường, sáng tạo, năng động và lấy con người làm trung tâm. Trong tiến trình đó, Việt Nam với tư cách là đối tác chiến lược toàn diện vì hòa bình, hợp tác và phát triển bền vững của Mỹ (với đóng góp từ chính quyền Trump 1.0), đồng thời là đối tác hợp tác chiến lược toàn diện của Trung Quốc, sẽ tiếp tục chủ động, tích cực, có trách nhiệm tăng cường đoàn kết ASEAN, thúc đẩy quan hệ tốt đẹp với cả hai cường quốc. Việt Nam sẽ cùng các nước ASEAN tăng cường điểm đồng, hạn chế những bất đồng, đẩy mạnh hợp tác với cả Mỹ và Trung Quốc trong các lĩnh vực về chính trị, an ninh, phát triển và nâng cao vị thế của ASEAN, góp phần xây dựng khu vực Đông Nam Á vì hòa bình, ổn định, hợp tác, phát triển và thịnh vượng trong bối cảnh môi trường địa chính trị đang có những biến động mới./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Tiếng Việt

1. Báo Điện tử Chính phủ. “Những quyết sách đáng chú ý của Tổng thống Mỹ Donald Trump sau khi nhậm chức.” 24/01/2025.
<https://baochinhphu.vn/nhung-quyet-sach-dang-chu-y-cua-tong-thong-my-donald-trump-sau-khi-nham-chuc-102250124095546074.htm>.

2. Báo Điện tử Chính phủ. “Xung quanh chính sách thuế quan của Mỹ: Kinh tế thế giới sẽ đi về đâu?” 5/2/2025. <https://baochinhphu.vn/xung-quanh-chinh-sach-thue-quan-cua-my-kinh-te-the-gioi-se-di-ve-dau-102250205145556551.htm>.
 3. Nguyễn Minh Vũ, chủ biên. *Cục diện thế giới đến năm 2045*. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, 2024.
 4. Nguyễn Thái Yên Hương, chủ biên. *Quan hệ Mỹ - Trung: Hợp tác và cạnh tranh luận giải dưới góc độ cân bằng quyền lực*. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, 2017.
 5. Vũ Lê Thái Hoàng, chủ biên. *Xu thế tự chủ chiến lược trên thế giới và hàm ý đối với Việt Nam*. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, 2023.
 6. Womack, Brantly. *Sự bất cân xứng về sức mạnh và các mối quan hệ quốc tế*. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, 2020.
- Tiếng Anh**
7. Allison, G. *Destined for war: Can America and China escape Thucydides’s trap?*. Houghton Mifflin Harcourt, 2017.
 8. Blustein, P. Schism. “China, America, and the fracturing of the global trading system.” Centre for International Governance Innovation, 2019.
 9. Bown, C. P. “The US-China trade war and Phase One agreement.” *Journal of Policy Modeling*, 42(4) (2021): 805-825.
 10. Bush, R. C. *Taiwan and the United States under Trump: Warming ties, with limits*. Brookings Institution, 2020.
 11. Campbell, K. M., & Sullivan, J. “Competition without catastrophe: How America can both challenge and coexist with China.” *Foreign Affairs* 98 no. 5 (2019): 96-110.
 12. Chongkittavorn, Kavi. “Trump ready with Asean policy 2.0.” *Bangkokpost*, 21/1/2025. <https://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/2944006/trump-ready-with-asean-policy-2-0>.
 13. Chubb, Andrew. “The South China Sea and the Trump Factor.” *Asia Society*, 16/4/2025. <https://asiasociety.org/policy-institute/south-china-sea-and-trump-factor>.
 14. Congressional Research Service. “U.S.-China strategic competition in South and East China Seas: Background and issues for Congress.” 5/1/2025. <https://www.congress.gov/crs-product/R42784>.
 15. Dang, Yuwen. “Why Beijing Is Standing Up to Trump - Chinese leaders have their pride, too.” *Foreign Policy*, 14/4/2025. <https://foreignpolicy.com/2025/04/14/china-trump-trade-war-xi/>.
 16. Green, M. J. “The future of the Indo-Pacific strategy: A strategic alignment.” CSIS Press, 2023.
 17. Santoro, David. “The End of Extended Deterrence in Asia? China Is Chipping Away at America’s Security Guarantees to Its Allies.” *Foreign Affairs*, 22/5/2025. <https://www.foreignaffairs.com/china/end-extended-deterrence-asia>.
 18. White House. “National Security Strategy of the United States of America.” 12/2017. <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>.